

O JEZIKU »BIBLIJE«

Jezičnu stvarnost »Biblije«¹ ili, točnije, jezičnu stvarnost njezinih prvih pet knjiga (»Postanak«, »Izlazak«, »Levitski zakonik«, »Brojevi«, »Ponovljeni zakon«), koliko sam ja dosad uspio pročitati,² lijepo bi mogla obuhvatiti tvrdnja: *jezik »Biblije« svojom pravilnošću i čistoćom nadmašuje jezik većine naših knjiga, i ne samo sadašnjeg trenutka, jer nema nekih običnih, svagdanjih jezičnih mana, ali, s druge strane, jezik »Biblije« nije na visini, koja bi odgovarala značenju »Biblije«, jer ipak ima mana.* To je, po mojem mišljenju, opća jezična slika »Biblije«. Bez sumnje, poslije onolikih javnih naglašavanja, za vrijeme prevodenja i pripravljanja »Biblije« za tisak, da na tome poslu rade mnogi i biblicisti i lingvisti i književnici, javljala se u nama nada, da će prijevod »Biblije« biti izvrstan, vjerojatno i klasičan, posebno u jezičnom pogledu. Ona reklama toga vremena stvarala je u nama tu nadu. Tu se, međutim, naša očekivanja nisu ispunila. Koliko se naša očekivanja nisu ispunila, najbolje se vidi, ako se usporedi jezik »Biblije« s jezikom Daničićeva prijevoda SPSZ: usporedba kaže, da prijevod »Biblije« u jezičnoj pravilnosti nije na razini Daničićeva prijevoda, a tome prijevodu ima oko sto godina. Istina, u »Bibliji« se ne radi, uglavnom, o neobičnim jezičnim manama (sve su one svagdanja jezična praksa). Osim toga, u »Bibliji« se radi, gotovo samo, o jezičnim »sitnicama«, finesama. (To se može vidjeti i na primjerima u ovom osvrtu). Ali, kad se radi o Sv. pismu, da li obične jezične mane i jezične sitnice mogu biti obične mane i *sitnice*? Urednik »Biblije« dr Fučak piše mi u jednom pismu, da jezične sitnice u tom slučaju i nisu sitnice. Možda on ima pravo. Ja bih dapače potvrdio njegovo mišljenje. Ta te sitnice, te fineše daju ili pak ne daju sliku jezika potpuno kultivirana, potpuno zrela, suptilno čista i lijepa.

1 — U »Bibliji« prvu jezičnu nepriliku napravio je (nitko drugi nego) Jahve! Eto, biblicisti, lingvisti i književnici »Biblije« hoće, da Jahve ne osjeća dobro značenje nekih hrv. prijedloga. U Post 3, 14 Jahve određuje »zmiji« kaznu:

»Kad si to učinila,
prokleta bila među svim životinjama
i svom zvjeradi divljom!
Po trbuhu svome puzat ćeš.«

Puzati po svome trbuhu! Neka je zmija zemaljskog raja davao, ali ni on ne može po svome trbuhu puzati. To bi bila jedna vrsta kvadrature kruga. (U cirkusu clown hoda *na* rukama, a ne *po* rukama, ni svojim ni gledalaca).³

2 — »Biblija« ima mjestā (naravno, samo nekoliko), gdje nema sklada u porabi određenog i neodređenog pridjevnog oblika. Ondje, gdje se radi o istim pozicijama, oba se oblika, naravno, ne mogu rabiti. Ako se rabe, jedan oblik spada u područje nepravilnosti ili, barem, nedosljednosti.⁴ Istina, u hrv. jeziku vrlo je teško, na mnogim mjestima, odrediti, koji pridjevni oblik treba uzeti.⁵ Ali, na istim mjestima treba uzeti samo jedan oblik. »Biblija« ima:

¹ *Biblija — Stari i Novi zavjet*, Zagreb 1968, str. 934+368, izdali Stvarnost i HKD sv. Cirila i Metoda, glavni urednici: dr Jure Kaštelan, književnik, i dr Bonaventura Duda, bibličar; urednici: Josip Tabak, književnik, i dr Jerko Fučak, bibličar; prijevod: Stari zavjet — redigirani prijevod dra Antuna Savića, Petoknjžje — Silvije Grubišić, Psalmi — Filibert Gas, Novi zavjet — dr Ljudevit Rupčić, itd.

² Stoga, kad se u ovom osvrtu spomene »Biblija«, misli se na tih pet knjiga.
³ Daničić ima kako treba: »Tada reče Gospodin Bog zmiji: kad si to učinila, da si prokleta mimo svako živinče i mimo sve zvijeri poljske; *na* trbuhu da se vučeš...«. I Sarić (*Sveto Pismo Staroga i Novoga Zavjeta*, II izd., Madrid, 1959) ima kako treba: »*Na* trbuhu ćeš svome puzati«.

⁴ A nedosljednost odaje barem nemarnost.

⁵ To je istakao i Maretić (*Gramatika i stilistika* ... II izd., Zagreb, 1931, §461a): »Malo ima stalnih pravila za porabu određenih i neodređenih pridjevnih oblika.«

»Sedam dana jedite *beskvasan kruh*«⁶ (Izl 12, 15; 23, 15, itd.). »Držite blagdan *beskvasnog kruha*« (Izl 12, 17; 23, 15). »Uzmi jednog junca i dva ovna bez mane; onda *beskvasnoga kruha*« (Izl 29. 1/2). »Drži Blagdan *beskvasnoga kruha* — jedući *beskvasni kruh* sedam dana« (Izl 34, 18).⁷ Slučaj s »grimiznim predivom«: »neka naredi da se za čovjeka koji se ima čistiti uzmu dvije ptice, čiste i žive, cedrovine, *grimiznog* prediva i izopa« (LZ 14, 4). U istom poglavlju, samo malo dalje (LZ 14, 49): »A za očišćenje kuće neka uzme: dvije ptice, cedrovine, *grimizna* prediva i izopa.« Pa »čist čovjek« i »čisti čovjek«: »Onda neka *čist* čovjek uzme izopa, zamoči ga u vodu te poškropi po šatoru« (Broj 19, 18). Redak dalje (Broj 19, 19) nije više *čist* čovjek, nego *čisti* čovjek (možda se uzelo, da je to slučaj, o kojem govori Maretić u Gram. § 461b): »Neka *čisti* čovjek škropi nečistoga trećega i sedmoga dana.« Ne zna se, dalje, zašto jedno za drugim »na *posvećenu* mjestu« i »na *svetom* mjestu«: »neka ostatak u obliku *beskvasnih kruhova* pojedu Aron i njegovi sinovi; neka ga jedu na *posvećenu* mjestu« (LZ 6, 9; 6, 19). »Zašto ste jeli žrtvu okajnicu na *svetome* mjestu?« (LZ 10, 17; 10, 13).⁸ Još ovo: »to je guba što je izbila po njegovu *čelavom* zatiljku ili *očelavjelu* čelu« (LZ 13, 42). Ako je uz *njegov* uzet određ. oblik *čelavom* (a to je dobro), trebalo je uzeti i *očelavjelom* (od *očelavjeli*).⁹

3 — Jedan termin treba da imaju, barem radi dosljednosti, i mjesta: »Treći im dan reče Josip: ... „Ako ste poštteni, neka jedan od vas ostane u zatvoru, a vi *ostali* idite i nosite žito svom izgladnjelom domu« (Post 42, 18) ... »Daleko od mene¹⁰ da učinim tako! Nego, onaj u koga se našao pehar bit će moj rob, a vi *drugi* podite mirno k svome ocu« (Post 44, 17). Isti problem imaju i mjesta Post 44, 9 i 44, 10.

4 — »Bibliji« su mila mjesta s pril. *jedino*, gdje bi, prema Maretiću,¹¹ bolje stajao pril. *samo*. Maretić (*Jezični savjetnik*) te priloge ovako luči: »*jedino* ... na pr. dobri i jeftini šeširi mogu se dobiti *jedino* kod nas; pisac navodi *jedino* takve pojave, koje ...; bolje: *samo*.« Takva mjesta u »Bibliji«: »*Jedino* nije preuzeo svećeničkih imanja« (Post 47, 22) ... »*jedino* svećenička imanja nisu prešla faraonu« (Post 47, 26) ... »Nikakva posla tih dana nemojte raditi. *Jedino* jelo, što kome pripada, možete pripremiti« (Izl 12, 16) ... »*Jedino* djevicom između svoga naroda neka se ženi« (LZ 21, 14) ... »Od onih ljudi koji su išli da istraže zemlju ostadoše na životu *jedino* Jošua, sin Nunov, i Kaleb, sin Jefuneov« (Broj 14, 38) ... »Jahvu su *jedino* vjerno slijedili Kenižanin Kaleb, sin Jefuneov, i sin Nunov Jošua« (Broj 32, 12) ...¹² »*Jedino* se nisi primicao zemlji Amonaca, kraju uz potok Jabok« (PZ 2, 37) ... »Jahvu, Boga svoga, tražite *jedino* na mjestu koje je on odabrao« (PZ 12, 5) ... »*Jedino* krvi njihove ne smiješ jesti« (PZ 15, 23) ... »*Jedino* stabla za koja znaš da nisu voćke možeš ništiti« (PZ 20, 20).¹³

⁶ Na svim mjestima ovdje navedenima Daničić ima množinu: *prijesni hljebovi*. Gdje ima jedninu, Šarić rabi neodređeni oblik: *nekvasan kruh*.

⁷ Dakle: »jedite *beskvasan kruh*« (Izl 12, 15) — »jedući *beskvasni kruh*« (Izl 34, 18).

⁸ LZ 6, 9 i 6, 60 Daničić ima *oltar*, a LZ 10, 13 i 10, 17 »na *svetom* mjestu«. Šarić na sva 4 mjesta ima »na *svetom* mjestu«.

⁹ Bilo bi previše oštine, kada bi se ovdje primijenile Maretićeve oštre riječi (Gram. § 463a): »Kako je već dosta zatrto osjećanje za razliku među određenim i neodređenim pridjevom, to dokazuju ovi primjeri, gdje u istoj rečenici i u istoj službi dolazi jedan i drugi lik, na pr. (manastir) na *pouzvišenom* zatavanku i na *lijepu* i *otvorenu* mjestu ... od *živoga* štogod, a od *mrtva* ništa ... *starog* vina i *stara* prijatelja drži se ... *čelav* se dići kapom, a *ludi* snagom.«

¹⁰ Frazu *daleko od mene* Maretić (*Jezični savjetnik*, Zagreb, 1924) ne smatra hrvatskom nego prijevodom njemačke (weit entfernt zu) ili francuske (loin de) fraze. Mjesto *daleko od mene* ovdje bi moglo dobro poslužiti *nipošto*. Daničić i Šarić imaju »Bože sačuvaj«. (Lako se da zapaziti, da na mnogo mjesta Šarić ima isto što i Daničić).

¹¹ A Maretić je i tu stvar, po svom običaju, dobro promislilo.

¹² Tu *jedino* ima i loše *mjesto*, što mijenja smisao rečenice (vezano je uz *vjerno: jedino vjerno*); mjesto mu je pred riječima *Kenižanin Kaleb*: »Jahvu su vjerno služili *jedino* (samo) Kenižanin Kaleb ... i Jošua.«

¹³ Na svim tim mjestima, gdje imaju prilog, Daničić i Šarić imaju *samo*.

5 — »Biblija« dobro razlikuje *ovaj* i *taj*, kad treba označiti, da će se što reći, odnosno da je već rečeno.¹⁴ Ima, vjerojatno, malo naših knjiga ravnih u toj stvari »Bibliji«. Na tom području »Biblija« ima samo dva mjesta, gdje s više prava može biti druga riječ. To su mjesta: »Od bagrenova drva napravi žrtvenik za žrtve paljenice, pet lakata dug, pet lakata širok — u četvorinu — a tri lakta visok... Onda ga obloži tučem. A načini i sav pribor za žrtvenik: lonce, strugače, kotliče, viljuške i kadionike; sav mu je *ovaj* pribor načinio od tuča« (Izl 38, 1—3)... »Zatim neka svećenik uzme kuhano pleće ovna, jednu neukvasanu pogaču iz košare i jedan neukvasani kolač i stavi to na ruke nazirejcu pošto ovaj obrije svoje posvećene kose... Ovo je obred nazirejca, ne računajući ono što bi još mogla prinijeti njegova ruka« (Broj 6, 19—21).¹⁵

6 — »Biblija« dobro upotrebljava i veznike *budući da* i *jer*. Točno kako traži Maretićeva odredba (JS): »Rečenica sa *budući da* u današnjem jeziku treba da stoji pred glavnom, a ne iza nje; nije dakle dobro: nijesam ti mogao reći, *budući da* ni sam nijesam znao... Rečenica sa *jer* u današnjem jeziku treba da stoji iza glavne, a ne pred njom; nije dakle dobro: jer nijesu htjeli slušati, kaznio sam ih.« Izuzetaka od toga u »Bibliji« gotovo i nema. Samo ovo: »Ništa ukvasano nemoj s njome jesti; nego sedam dana jedi beskvasan kruh — kruh nevoljnički — *budući da* si u žurbi izišao iz zemlje egipatske« (PZ 16, 3)... »Inače bi krvni osvjetnik, progoneći u svom bijesu ubojicu — kad bi put bio predug — mogao gonjenoga stići i pogubiti ga, iako taj nije zaslužio smrt, *budući da* ubijenoga nije obprije mrzio« (PZ 19, 6)...¹⁶ »Zato Izraelci do današnjeg dana ne jedu kukovnu tetivu što se nalazi na bedrenom globu, *budući da* je Jakovljevi bedrni zbog bio iščašen u kukovnoj tetivi« (Post 32, 33).¹⁷

7 — »Biblija« ima mjesta, gdje je prilog *unutar* uzet i kao prijedlog. Toga hrvatski jezik u prijašnja vremena nije trpio. Ali u naše vrijeme ta jezična »ljepota« postaje, sve više i sve čvršće, svagdanja praksa. Posebno u novinama.¹⁸ Malo u naše vrijeme koristi od Maretićeva (JS) nezadovoljstva time: »*unutar* je prilog, a nije prijedlog s gen.; zato ne valja: *unutar* granica ove države toga nema; a još je gore za naznačivanje vremena, na pr. mislili smo, da će se rat svršiti *unutar* godine dana.« Slučajevi u »Bibliji« (ipak je dobro barem to, što nema vremenskih slučajeva): »Svi kočiji *unutar* Prebivališta bili su od tuča« (Izl 38, 20)... »*Budući da* krv žrtve nije bila unesena *unutar* Svetišta, morali ste je blagovati u Svetištu, kako mi je bilo zapovjedbano« (LZ 10, 18)... »Tada nikakva posla nemoj raditi: ni ti... ni ti stranac koji se nađe *unutar* tvojih vrata« (Izl 20, 10). — Možda »Biblija« razlikuje *unutar* od *unutra*? Možda *unutar* smatra prijedlogom, a *unutra* prilogom (v. npr. Post 24, 31: »*Hajde unutra*, blagoslovljeni od Jahve!«), kao što čini Belić (Pravopis, Beograd, 1950, 507)? Ali Maretić *unutar* smatra samo prilogom. Isto tako Andrić (Branic jezika hrvatskoga, t. 97) i Boranić (Pravopis, Zagreb, 1947).

8 — Na području *njihov* — *svoj* itd. smeta samo nekoliko mjesta. Sve je drugo kako treba. »Biblija« ima: »Tako na Jahvinu zapovijed danu Mojsiju krenuše prvi put. Prva je krenula zastava tabora Judinih sinova u *svojim* četama« (Broj 10, 13—14)... »Potom krenu zastava tabora Rubenova, u *svojim*

¹⁴ Na primjer: »Po *ovom* ćete vidjeti — reče Mojsije — da me Jahve poslao da vršim sva ova djela, a da ih ne činim sam od sebe: ako ovi ljudi umru... ako zemlja rastvori svoju utrobu i proguta ih sa svim što je njihovo... a kad on završi sve te riječi, to se pod njima raspukne« (Broj 16, 28—30)... »Neka i *ovo* bude trajnim zakonom: i onaj koji je skropio vodom za očišćenje, neka opere svoju odjeću« (Broj 19, 21).

¹⁵ Na prvom mjestu Daničić i Šarić imaju prijevod, koji nema zamjenice; na drugom imaju dobro: *to*.

¹⁶ Na oba mjesta Daničić ima *jer*. Šarić na prvom mjestu ima *jer*, a na drugom *iako* (što dobro stoji).

¹⁷ Tu, u vezi s onim *zato* na početku, Daničić ima mnogo bolje: *što* (»*Za to* sinovi Izraelovi ne jedu krajeve od mišića na zglavku u stegnu do današnjega dana, *što* se Jakovu povrijediše krajevi od mišića na zglavku u stegnu«). Šarić ima *jer*.

¹⁸ U toj stvari »Biblija« ima za se i jednu gramatiku. To je Brabec—Hrasle—Zivkovića Gramatika hrvatskosrpskoga jezika (Zagreb, 1963, V. izdanje). Ta gramatika (§ 300) *unutra* nema među priložima, nego među prijedlozima. (Možda se radi o nepažnji?). Gramatike Težak—Babićeva i Hammova, koje su tiskane poslije nje, imaju *unutra* samo kao prilog.

četama« (Broj 10, 18). Međutim, neka druga mjesta posve ista nemaju »u svojim četama«, nego »u njihovim četama« (Broj 10, 22: »Onda krenu zastava tabora Efrajimova, u njihovim četama«. Broj 10, 25: »A kao zalazna straža za sve tabore krenu, u njihovim četama, zastava tabora Danovaca.« Njihovim imaju i Broj 7, 87 i 24, 2.¹⁹

9 — »Biblija« ima čas kojega itd., čas što ga itd., prema tome, što je pri prevođenju prije došlo na pamet. Tako smo svi dosad činili. Tako svi i sada činimo. Ali, Hammova gramatika²⁰ ističe razliku među tim akuzativima. Hamm kaže, da se akuzativom kojega jače ističe objekt (vratit ću ti prsten, koji si mi dao), dok se akuz. što ga jače ističe glagol (vratit mi dukate, što sam ti ih dala). Hamm vjerojatno ima pravo. Zaista, je li moguće, da je ta akuzativna razlika nastala bez ikakve potrebe, odnosno da ta dva oblika znače posve isto? Misleći o toj stvari, ja bih rekao, da Hammovo suptilno razlikovanje unosi u taj problem svjetla. Zato neće biti iznenađenja, ako buduće gramatike našeg jezika uzakone tu razliku između kojega i što ga. »Biblija«, kako sam rekao, ima čas kojega, čas što ga, prema maksimalnom izboru. Tko od budućih prihvati Hammovu »novost«, željet će, na mnogo mjesta, drugi oblik. Na primjer: »Bude li preteško štogod rasuditi... ustani i pođi u mjesto što ga²¹ odabere Jahve, Bog tvoj. Obrati se svećenicima, levitima i sucu koji bude za ono vrijeme. Njih pitaj, oni će ti rasuditi. I učini onako kako ti budu kazali u mjestu koje^{21a} Jahve odabere« (PZ 17, 8—10)... »Abram uze sa sobom svoju ženu Saraju, svog bratića Lotu, svu imovinu što su je namakli i svu čeljad koju su stekli u Haranu« (Post 12, 5).

10 — »Biblija« ima često posvojni genitiv, a ne posvojni pridjev. I ondje, gdje lijepo može stajati posvojni pridjev. Ta praksa nije u duhu hrv. jezične tradicije (ali je u skladu s današnjim novinarskim stilom). Maretić (Gram. § 518) o tome govori: »Posvojni se genitiv često može ili upravo mora se zamijeniti posvojnim pridjevom, na pr. mnogo je običnije: vidio sam kuću Petrovu ili krunu carsku negoli: kuću Petra, krunu careva.« Pa dalje, na istom mjestu: »Od kojih se imenica može načiniti posvojni pridjev, od njih je pridjev običniji, negoli je genitiv.« U »Bibliji«, međutim, čitamo: »Kralj Arada,²² Kanaanac koji je živio u Negebu, ču da Izrael dolazi« (Broj 21, 1)... »A Melkisedek, kralj Šalema, iznese kruha i vina« (Post 14, 18)... »Tada kralj Sodome reče Abram... Abram odgovori kralju Sodome« (Post 14, 21/22). Ali u »Bibliji« ima i obratnih slučajeva: ima posvojnih pridjeva, gdje bi se očekivao posvojni genitiv. Na primjer: »Vode su neprestano opadale do desetog mjeseca, a prvoga dana desetog mjeseca pokazu se brđski vrhunci«²³ (Post 8, 5).

11 — Daljnje, ovdje-ondje, »sitne« smetnje (bez kojih, naravno, klasična hrvatska Biblija treba da bude): »Jahve još reče Mojsiju: ‚Kad se tko ogriješi i počini pronevjeru prema Jahvi prevarivši svoga bližnjega u pologu ili pohrani‘« (LZ 5, 20)...²⁴ »Vidje žena da je stablo dobro za jelo« (Post 3, 6)...²⁵ »Za mitru je (zlatnu ploču) priveži modrom vrpcom da stoji s pročelja mitre«²⁶ (Lzl 28, 37)... »Reci im: Ako se ikad tko od vaših naraštaja primakne u stanju nečistoće k svetim prinosima što ih Izraelci posvećuju Jahvi, taj će biti uklonjen od moje na-

¹⁹ Na svim tim mjestima Daničić i Sarić imaju svojim.

²⁰ Kratka gramatika hrvatskosrpskog književnog jezika, Zagreb, 1967, str. 63.

²¹ Dobro, prema Hammu.

^{21a} Nije dobro, prema Hammu.

²² Tko ne zna, što je Arad, još će pomisliti, da je Arada ime kralju.

²³ Brđski više znači kakvi nego čiji, npr. brđski putovi. Daničić i Sarić imaju: vrhovi brda.

²⁴ LZ 5, 14 ima još »zgodnije«, barem za nijansu: »Još reče Jahve Mojsiju: ‚Ako tko počini pronevjeru ogriješivši se nehotično o svete stvari‘.

²⁵ Eto, stablo se jede. U Daničića i Sarića jede se rod drveta, plod drveta.

²⁶ Obično se kaže, da zgrada itd. ima pročelje. U »Bibliji« ima pročelje i kapa. Daničić i Sarić imaju: sprijeda na kapi.

zočnosti. Ja sam Jahve« (LZ 22, 3) ...²⁷ »Kad je *izminulo* četrdeset dana, Noa otvori prozor što ga je načinio na korablji« (Post 8, 6) ... »A ovo treba da prinosiš na žrtvenik: dva janjca *godinu dana stara*, svaki dan bez prekida« (Izl 29, 38) ...²⁸ »Dok su je²⁹ izvodili, ona poruči svekru: „Začela sam po čovjeku čije je ovo“. Još doda: „Vidi čiji je ovaj pečatnjak o vrpci i ovaj štap!“ (Post 38, 25) ...³⁰ »tebe je Jahve, Bog tvoj, izabrao da među virmar narodima koji su na zemlji budeš njegov predragi *vlastiti* narod« (PZ 7, 6) ...³¹ »ništa ne štedeci izuzev *stoke*, koju uzemo kao plijen« (PZ 2, 34/35) ... »Blago tebi, Izraele! Koji narod ko tebe Jahve *spašava*?«³² (PZ 33, 29). Itd.³³

12 — »Biblija« ima i riječi srpskog jezika. Toga hrvatskoj Bibliji ne treba. Barem ne ondje, gdje imamo svojih lijepih (i ljepših) riječi. Ali, tih se riječi toliko uvuklo (preko dnevnog tiska, radija, televizije, udžbenika itd.), u ovih dvadesetak godina, u naš lijepi jezik, da se teško možemo »proći« bez njih. To je teško posebno našem mladom naraštaju. Ima slučajeva, da ne pomaže ni posebna opreznost. Poučan je, na primjer, slučaj s »Kritikom«. U prvom broju te revije nekoliko članaka brani naš jezik od prodora »istočne varijante«, a u samim tim člancima ima riječi, oblika i dr. te »varijante« (na primjer: *stihijnim, savladajući, istinski, obmanuti, nenaučno, šta, istovremeno, zbir, po svaku cijenu, oslanjahu (se) uvelike na raniju jez. predaju, pedesetak godina kasnije, posredstvom* Liličine svijesti, misao *nastoji da pronikne, stručnjaci su dužni da ustanove*).³⁴ »Istočne« riječi i dr. u »Bibliji«: *umješnost* (Izl 31, 3; 35, 31), *umješno* (Izl 35, 33), *izgnanik* (PZ 30, 3; 30, 4), *snovidenje* (PZ 13, 2), *razgolititi* (LZ 20, 18), Imala je *ukus* medenog kolačića (Izl 16, 31) *jezgro, istovremeno, povijesna nauka* (Uvodna riječ), *porodica* (na mnogo mjesta), *sa* (na mnogo mjesta, npr. »Eđom mu izade u susret sa mnogo ljudi« — Broj 20, 20, »Moj je otac bio aramejski lutalac koji je sa malo čeljadi sišao u Egipat« — PZ 26, 5, »Neka zatim svećenik uzme jedno muško janje pa ga sa ono ulja u logu pinese kao žrtvu naknadnicu« — LZ 14, 12),³⁵ »neka svećenik *ode da pregleda*« (LZ 14, 44), »onaj čovjek *ne želi da se oženi* svojom snahom« (PZ 25, 7) itd.³⁶

Mate Meštrović

²⁷ Istina, Židovi su Boga antropomorfizirali, pa ga tako pravili i tjelesno prisutnim, ali se to na ovom mjestu može reći pristupačnije. Daničić ima jednostavnije: »neka se istrijebi ispred lica mojega.« I Sarić: »takav čovjek će se odstraniti ispred mojega lica i pogubiti.«

²⁸ Tek im godina dana, a stari!

²⁹ Tamaru, koja je začela sa svojim svekrom Judom.

³⁰ Obični bi smrtnici rekli: začela s čovjekom, kako imaju Daničić i Sarić.

³¹ Što će tu *vlastiti*? Ni Maretiću, još uvijek glavnom gramatičaru hrv. jezika, takva uporaba riječi *vlastiti* nije draga. Maretić (JS) kaže: »*vlastiti*... često se upotrebljava prema njem. jeziku bez potrebe, na pr. otjerao je svoga vlastitoga brata; koliko mu dopuštahu vlastite sile; platio je to djelo vlastitim životom; svuda tu treba riječ vlastiti izostaviti. Često se uzima krivo mjesto posvojne zamjenice, na pr. što su vidjeli na vlastite oči... da ti kažem nešto iz vlastitoga iskustva.« I Broj 27, 3 (»Nije pripadao družini što se pobunila protiv Jahve — Korahovoj družini — nego je umro od svoga vlastitoga grijeha«) može biti bez te riječi, ako se ne uzme, da je tu traži naglašena suprotnost.

³² To *stoke* (mj. *stoku*) i *spašava* (mj. *spašava*) može biti i tiskarska pogreška. »Biblija« ima i drugih tisk. pogrešaka, npr.: *prenočište* (Post 43, 21), *neznaajući* (LZ 5, 17), *Mosijeva* (Broj 10, 29).

³³ Neke od stvari u ovom dijelu (*počini pronevjeru, godinu dana star* itd.) spadaju zapravo u područje stila. U novim izdanjima treba stil »Biblije« i na nekim drugim mjestima »izbrusiti«. Ne može nikako konačno ostati npr. ova glomazna i zapetljana rečenica: »Kada tko uzme ženu i s njome postupi kao muž, a potom na njoj otkrije što ružno, te ona više ne nalazi milost u njegovim očima, i on joj napiše otpusno pismo, uruči joj ga i potjera je iz svoje kuće, a ona izade iz njegove kuće, uruči joj ga i otjera je iz omrznute i tome drugomu, te joj i on napiše otpusno pismo, uruči joj ga i otjera je iz svoje kuće — ili pak umre taj koji ju je drugi uzeo — tada je, pošto se tako oskrvnula, ne može opet uzeti za ženu onaj prvi muž koji je bijaše otpustio« (PZ 24, 1—4).

³⁴ Zanimljiv je slučaj i s prijevodom *Opće deklaracije o pravima čovjeka*, koji objavljuje u ovom broju ČUS: prijevod je nastao i tiskan prvi put u Zagrebu, a obiluje »susjednim« riječima itd.: *pribjegne pobuni, podsticanja na diskriminaciju, učestvuju, udružuju, istinskim, obrazuje sindikate*, imaju pravo *da sklope brak* i *da osnuju obitelji* itd.

³⁵ Nema razloga, da na tim i sličnim mjestima ne bude naše s. To pomaže i rečeničnom ritmu, osobito kada riječ iza s počinje samoglasnikom.

³⁶ Čemu to dakanje (kako je i sama ta riječ ružna!) mjesto lijepog našeg infinitiva!